

Ensenhar l'istòria de las arts grègas en cicle 3 (CM1 e Seisena)

<u>TAULA DE LAS MATÉRIAS</u>

Introduccion	3
I. Ensenhament d'istòria de las arts e presentacion del projècte sus las arts de Grècia antica.....	3
A. Perqué ensenhar l'istòria de las arts ?	3
B. Presentacion del projècte.....	4
II. Mesa en òbra d'una sequéncia sus l'istòria de las arts grègas.....	5
A. Debanar de las sesilhas en classa.....	5
B. Debanar de l'activitat al Musèu dels Molatges de l'universitat Paul Valéry Montpelhièr III.....	6
Bibliografia	8
Annèxa 1 : Programas d'istòria-geografia de la classa de CM1 e de Seisena.....	9
Annèxa 2 : Supòrt per la classa.....	10
Annèxa 3 : LEIÇON, L'UNITAT DEL MOND GRÈC.....	11
Annèxa 4 : Ficha pel jòc de pista al Musèu dels Molatges.....	12
Annèxa 5 : Ficha de comentari d'òbra <i>Lo Discobòle</i>.....	13

Ensenhar l'istòria de las arts grègas es tradicionalament resumit a faire aprene als escolans los tres òrdres classics, amb esquèmas ilustrativas e tròces de colonas presents dins totes los manuals escolars.

Aviái enveja de trapar un biais mai ludic d'ensenhar aquelas arts als escolans. Anciana estudianta d'istòria de las arts e arqueologia a l'universitat Paul Valéry de Montpelhièr, ai pensat que lo *Musée des Moulages* podíá constituir un supòrt pertinent e apassionant. Èra tanben l'escasença de faire conéisser lo nòstre patrimòni pròche.

Consí metre en òbra una sequéncia d'istòria de las arts d'un biais ludic en capitant de transmetre las nocions e competéncias necitas als escolans ?

Ai despartit lo trabalh que seguís en doas partidas. La primièra part es una presentacion de l'ensenhament de l'istòria de las arts amb d'unas dralhas per faire de trabalh internivèl e interdisciplinari. La segonda partida presenta sesilhas que se pòdon metre en òbra en classa de cicle 3, puèi un jòc de pista dins lo *Musée des Moulages* de Montpelhièr.

I. Ensenhament d'istòria de las arts e presentacion del projècte sus las arts de Grècia antica.

A. Perqué ensenhar l'istòria de las arts ?

Aquel projècte a per tòca de desvolopar la practica de l'istòria de las arts dins l'encastre del cors d'istòria. L'istòria de las arts es sovent malconeguda a l'encòp pels escolans mas tanben pels regents e professors. L'intères es de desvolopar competéncias en çò dels enfants e d'ajudar los ensenhaires a la mesa en òbra d'una sequéncia sus l'istòria de las arts grègas.

Perqué causir d'associar aquelas doas matèrias ? Per plan comprene una òbra d'art, la cal poder situir dins un encastre istoric, una òbra d'art es tanben lo fruch e lo rebut d'una societat. Pèire Vidal-Naquet, istorian, parla d'un ligam « fusional » (*Fragments sur l'art antique*, Paris, Agnès Vienot éditions, 2002, page 11) entre aquelas matèrias. Patrice Brun evoca un « ligam organic ligant l'art et la collectivitat civica dins lo periòd considerat » (*Le monde grec à l'époque classique 500-323 av. J.-C.*, Paris, A. Colin, 2010, page 217).

L'istòria de las arts constituís una sorga istorica, que se pòt espleitar en classa. Illustrar una nocion, tant coma la mesa en activitat dins lo musèu, rend concret un ensenhament, balha un repèri visual e facilita lo trabalh de memorisacion e d'assimilacion de las coneissenças.

La sequéncia sus l'istòria de las arts grègas prepausada es l'escasença de metre en òbras practicas interdisciplinàris en classas de Seisena per exemple. Es possible de trabalhar amb lo professor de las arts plasticas o amb lo professor de francés, qu'una tematica mitologia e eròï es al programa d'aquela disciplina.

Un trabalh internivèl se pòt tanben menar entre las classas de CM1 e las classas de Seisenas, que Grècia antica es estudiada dins los dos programas (veire annèxa 1). Seria tanben l'escasença d'afortir lo ligam primari/segondari.

B. Presentacion del projècte.

Dempuèi 2008, l'ensenhament de l'istòria de las arts es afortit dins las classas del primari cap al licèu. Se pòt ara presentar aquela matèria al brevet del collègi per exemple. Lo B.O. n°11 del 26 de novembre de 2015 precisa las compètencias qu'aquel ensenhament deu desvolopar en cicle 3 :

- identificar (balhar un vejaire argumentat sus çò que representa o exprimis una òbra d'art),
- analisar (sortir d'una òbra, per l'observacion o l'escota, sas principalas caracteristicas tecnicas e formalas),
- situir (reliigar caracteristicas d'una òbra d'art a d'usatges e al contèxte istoric e cultural de sa creacion),
- se reperar dins un musèu, un luòc d'art, un siti patrimonial.

La tòca es d'aprene a l'escolan a "veire, comprene e interpretar un imatge" mas tanben de li menar una cultura e una sensibilitat artistica.

Es dins aquesta mira qu'ai pensada aquela sequéncia d'ensenhament sus l'istòria de las arts grègas amb una mesa en activitat al musèu dels Molatges.

La sequéncia presentada aquí dintra dins las arts del visual, de l'espaci e de la vida vidanta.

II. Mesa en òbra d'una sequéncia sus l'istòria de las arts grègas.

A. Debanar de las sesilhas en classa

Per metre en òbra la sequéncia qu'ai nomenada " Las arts dins lo monde grec e dins l'empèri d'Alexandre lo Bèl ", ai començat per definir mos objectius cognitius e de saupre faire. De precisar qu'ensenhi en classa de Seisena, aqueles objectius son doncas d'adaptar per una classa de CM1.

Objectius cognitius :

- reconéisser e identificar los estíls arcaïc, classic e ellenistic,
- aquesir e mestrejar lo vocabulari d'istòria de las arts : redonda bòça, bas-relèu, naut-relèu, fronton, colona, drapat e policromia.

Saupre far :

- iniciacion al comentari d'òbra artistica,
- saupre legir una frisa cronologica e una mapa,
- saupre trabalhar en autonomia,
- saupre trabalhar per còla,
- s'exprimir a l'oral e desvolopar un esperit critic.

Aqueles objectius s'inscrivon dins lo sòcle comun de conéissença, de competéncia e de cultura.

Competéncia 1, lengatge per pensar e comunicar :

- lengas estrangières e regionalas,
- lengatge de las arts e del còs.

Competéncia 2, metòdes e aisinas per aprene :

- organizacion del trabalh personal,
- cooperacion e realizacion de projèctes.

Competéncia 3, formacion de la persona e del ciutadan :

- expression de la sensibilitat e de las opinions,
- reflexion e destriament.

- Competéncia 5 : representacion del monde e de l'activitat umana :

- l'espaci e lo temps,
- organizacions e representacions del monde,
- coneissenças de mobilizar.

Ai causida una dralha cronologica per la mesa en òbra de ma sequéncia (supòrt presentat en annèxa 2). Una primièra sesilha es consagrada als grands repèris istorics e geografics que devon ajudar los escolans a plaçar las òbras dins lor contèxte de creacion. Es l'escasença de trabalhar sus la metodologia de la frisa cronologica e sus l'espleitacion de mapas. Los escolans devon plaçar datas claus sus una frisa, situir d'unas ciutats grègas, luòcs de creacion de las òbras estudiadas aprèp. Aquel trabalh es l'escasença de reactivar los aprendissatges del capítol 1 de la tematica II del programa d'istòria de Seisena : Lo monde de las ciutats grègas (leçon en annèxa 3).

Dins las doas sesilhas que seguisson, ai causida una demarcha inductiva en m'apuejant sus d'unas òbras d'art. La tòca es d'aprene als escolans a identificar los diferents estíls artistics, a aquesir e mestrajar lo vocabulari d'istòria de las arts e la metodologia del comentari d'òbra. Lo professor presenta mantunas òbras caracteristicas de cada estil. Los escolans trapan los elements comuns, que permetràn d'identificar cada moviment artistic.

B. Debanar de l'activitat al Musèu dels Molatges de l'universitat Paul Valéry Montpelhièr III.

La tòca d'aquela activitat es de rendre concret l'ensenhament vist en classa, comprene consí l'art evoluís dins lo monde grèc e sensibilizar los escolans a lor patrimòni pròche.

Per aquò far, ai fargat un jòc de pista dins lo musèu. Los escolans s'acampan per còla. Lo cap de còla reçaup una ficha amb d'indicis que los menan a d'òbras d'art del musèu (veire annèxa 4). Aquesta ficha es bastida amb una progression dins lo nivèl de dificultat de las questions, mas tanben amb una progression cronologica.

- Primièra escultura de trapar : lo *Moscophore*. Trapam aquí las caracteristicas de l'estíl arcaïc qu'apareis al sègle VI abans J.-C. : nuditat masculina, simetria, regdor e dreitura del còs.

- Lo second indicati mena los escolans al fronton del Partenon (Atènas) e a l'estíl classic que comença al sègle V abans J.-C. Vesèm l'aparicion del moviment dins l'art, d'expressions. Lo còs uman es totjorn idealizat, tractat amb una granda precision e los drapèls dels vestits son caracteristics d'aquel periòd.

- Lo *Laocoon*, que los escolans devon trapar per la seguida, ilustra l'estíl ellenistic que se desvolopa tre lo sègle IV abans J.-C. Trapam emocions, sentiments, moviments, intensitat e realisme. L'escultura ganha encara en precision, dins lo rendut de la pèl, de la

musculatura per exemple. Lo periòd ellenistic es un periòd de sincretisme, amb l'influença de l'art oriental, difusit mercès a l'expansion de l'empèri d'Alexandre lo Bèl.

Per la primièra question, los escolans devon identificar la natura e lo periòd de l'òbra. Permet de reactivar çò que foguèt dich en classa.

Per la segonda question, los escolans devon identificar una òbra d'art d'aprèp son estil e èsser capable d'en balhar las caracteristicas màger. Fin finala, la tresena question mena los escolans a s'exercir al comentari d'òbra. Devon d'en primièr identificar l'òbra d'art, puèi la descriure, ne faire una pichòta analisi simpla, balhar lor interpretacion personala e la poder comparar a d'altras òbras.

Amb aquel exercici, menat jos forma de jòc de pista, los escolans s'exercisson pauc a cha pauc al comentari d'òbra. Es possible alara de lor demandar de ne faire un en autonomia, amb coma supòrt l'estatua del *Discobòle*. Una ficha metodologica es prevista per ajudar e guidar los escolans (veire annèxa 5).

Aquela escultura, presentada sus la cobèrta, data de 450 abans J.-C. Pensam qu'es l'escultor *Myron* que la farguèt. L'original, fach en bronza, existís pas pus, mas mantuna còpia demòra. La mai coneguda es aquela qu'aparteniá a la familha Lancelotti, a Roma, e que foguèt trapada al sègle XVIII.

Aquela escultura en redonda bòça es facha de marme. Mesura 155 cm de naut e se trapa al musèu nacional de Roma, en Itàlia. Representa un atlèta qu'es per lançar son disc sus la *balbis* (aire de lançament). L'òbra es caracteristica de la fin de l'estil sevèr, al moment del primièr classicisme, pendant lo sègle V abans J.-C. De fach, l'expression de l'atlèta es representada amb realisme : sentissèm sa tension, sa concentracion. Lo còs es idealisat, tant per la cara coma per la musculatura. La posicion de l'atlèta balha de moviment a l'ensemble.

La causida d'aquela estatua a un interès doble. D'en primièr, es plan caracteristica de l'estil classic e doncas aisida d'identificar. Es una òbra qu'es plan sovent ja coneguda visualament pels escolans, qu'una reproduccion se trapa per exemple a Montpelhièr (plaça Bec). L'autre interès es qu'aquela estatua constituís una illustracion d'una de las espròvas dels jòcs olimpics antics que comencèron en 776 abans J.-C. Pòt doncas èsser directament religada al programa d'istòria, que los jòcs olimpics son una de las illustracions possiblas de l'unitat del monde grec.

Los jòcs olimpics son "panellenics" : totes los quatre ans, acampan las ciutats grègas màger. Una trèva sacrada es decidida (*ékécheiria*). Pendant sièis jorns, d'espròvas esportivas en l'onor de Zeus se debanan. Lo lançat del disc (*diskobolia*) es una d'aquelas espròvas. Aquel eveniment mostra la cultura comuna qu'existís entre los Grecs. An las meteissas cresenças

religiosas (mites, dieus, eròis), presican la valor de l'agôn (emulacion, culte de l'esfòrç, esperit de competicion), son per una educacion ont còs e esperit se desvolopan amassa, practican una lenga comuna a totes (*koinê*). E solide, an tanben un gost estetic comun, qu'illustran las arts. Encara una pròba del ligam fòrt entre istòria e istòria de las arts.

Bibliografia : Jean Bousquet, Jean Ducat, Kostas Papaioannou, Gilles Touchais, Pierre Vidal-Naquet, *L'art grec*, Paris, Citadelles et Mazenod, 1993, p. 624 ; John Boardman, *L'art grec*, Editions Thames & Hudson, 2004, p. 142 ; Philippe de Carbonnières, *Olympie, La victoire pour les dieux*, Paris, CNRS éditions, 2005; Jean Charbonneaux, Roland Martin, François Villard, *Grèce classique*, Paris, Gallimard, 2009, pages 129 et 160 ; Bernard Holtzmann, *La sculpture grecque*, 2010, pages 35 à 41 et 214-215.

Annèxa 1 : Programas d'istòria-geografia de la classa de CM1 e de Seisena.

Classe de CM1 -	
Repères annuels de programmation	Démarches et contenus d'enseignement
Thème 1 Et avant la France ? <ul style="list-style-type: none"> » Quelles traces d'une occupation ancienne du territoire français ? » Celtes, Gaulois, Grecs et Romains : quels héritages des mondes anciens ? » Les grands mouvements et déplacements de populations (IV-Xe siècles). » Clovis et Charlemagne, Mérovingiens et Carolingiens dans la continuité de l'empire romain 	<p>À partir de l'exploration des espaces familiers des élèves déjà réalisée au cycle 2, on identifie des traces spécifiques de la préhistoire et de l'histoire dans leur environnement proche, pour situer ces traces dans le temps et construire des repères historiques qui leur sont liés. On confronte rapidement ces traces proches à des traces préhistoriques et historiques différentes relevées dans un autre lieu en France, pour montrer l'ancienneté du peuplement et la pluralité des héritages.</p> <p>On se centrera ensuite sur les Gaules, caractérisées par le brassage de leurs populations et les contacts entre Celtes, Gaulois et civilisations méditerranéennes. L'histoire de la colonisation romaine des Gaules ne doit pas faire oublier que la civilisation gauloise, dont on garde des traces matérielles, ne connaît pas de rupture brusque. Les apports de la romanité sont néanmoins nombreux : villes, routes, religion chrétienne (mais aussi judaïsme) en sont des exemples. On n'oublie pas d'expliquer aux élèves qu'à partir du IVe siècle, des peuples venus de l'est, notamment les Francs et les Wisigoths s'installent sur plusieurs siècles dans l'empire romain d'Occident, qui s'effondre définitivement vers la fin du Ve siècle.</p>

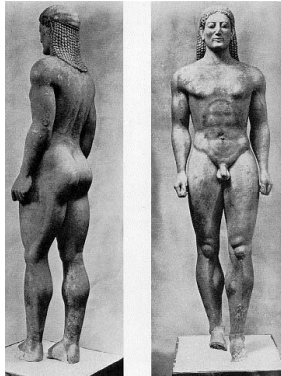
Programa de la classa de Seisena :

Thème 2 Récits fondateurs, croyances et citoyenneté dans la Méditerranée antique au Ier millénaire avant J.-C. <ul style="list-style-type: none"> » Le monde des cités grecques » Rome du mythe à l'histoire » La naissance du monothéisme juif dans un monde polythéiste 	<p>Ce thème propose une étude croisée de faits religieux, replacés dans leurs contextes culturels et géopolitiques. Le professeur s'attache à en montrer les dimensions synchroniques et/ou diachroniques. Toujours dans le souci de distinguer histoire et fiction, le thème permet à l'élève de confronter à plusieurs reprises faits historiques et croyances. Les récits mythiques et bibliques sont mis en relation avec les découvertes archéologiques.</p> <p>Que sait-on de l'univers culturel commun des Grecs vivant dans des cités rivales ? Dans quelles conditions la démocratie naît-elle à Athènes ? Comment le mythe de sa fondation permet-il à Rome d'asseoir sa domination et comment est-il mis en scène ? Quand et dans quels contextes a lieu la naissance du monothéisme juif ?</p> <p>Athènes, Rome, Jérusalem... : la rencontre avec ces civilisations anciennes met l'élève en contact avec des lieux, des textes, des histoires, fondateurs d'un patrimoine commun.</p>
--	--

Annèxa 2 : supòrt per la classa.

Lo periòd de l'Antiquitat greca es propici a l'espeliment de las arts.

- Lo primièr grand estil comença tre **800 abans J-C** : es l'**estil arcaïc**. Las òbras caracteristicas d'aquel periòd son las **estatuas kouros e kòre**, la **ceramica a figura negra** puèi a **figura roja**.

Ex. Lo *Kouros de Kroisos*

Aquela estatua data de la mitat del sègle VI ab. J-C. Se trapa al musèu arqueologic nacional d'Atènas, es en marme e mesura 1,94 mètre. Representa un òme jove, nud, amb de pels crespats e longs. Son expression es neutra, son còs plan drech. Aquela posicion fa pensar a las estatuas egipcianas.

- Lo segond estil es l'**estil classic** que comença tre **500 abans J-C**. Los artistes cercan a balhar **mai de realisme** dins lors òbras.

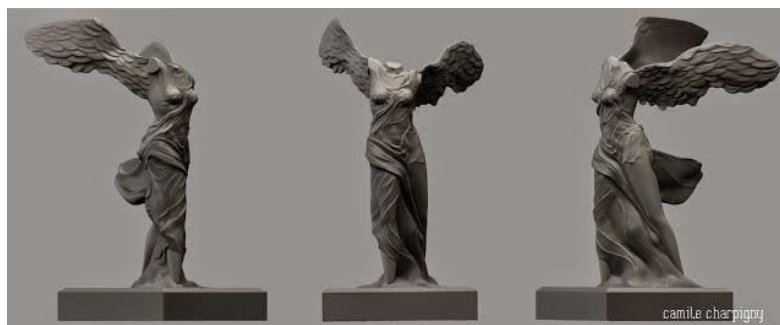
Ex. Lo *Parthénon*, Acropòli d'Atènas en Grècia.

Aquel temple data del sègle V ab. J-C e es dedicat a la divessa Atenà. Son arquitectura es de l'òrdre doric (colonas amb un capitèl simple e pas cap de basa). Amont d'aquelas colonas se trapan d'esculturas en bas-relèu fachas per *Phidias*.

Representan la fèsta "Panathénées" en l'onor d'Atenà. Las gens semblan mai realas e comprenèm que son en moviment per anar cap al temple faire ofrendas a la divessa.

- Lo darrièr estil comença en **336 ab. J-C**. Es l'**estil ellenistic**. Las òbras son ara plan **realistas** e **emplenadas de moviments**.

Ex. La *Victòria de Samothrace*.

Aquela estatua de 190 ab. J-C se trapa al musèu del Louvre a Paris e mesura 5,12 mètres. Representa una dòna amb d'alas, es la divessa Nikè, la divessa de la victòria. Jos lo teissut, podèm veire son còs qu'es representat d'una mena fòrça

realista. Aquela estatua sembla en moviment, coma se i aviá de vent que fasiá bolegar son vestit.

Leïçon que s'inscriu dins lo capitol 1 de la tematica II del programa d'istòria de Seisena : Lo monde de las ciutats grègas. Revirada del manual escolar en linha lelivrescolaire.fr

A. Una cultura comuna

Los Grècs son un pòble **ligat per la lenga e l'escritura**. Totes sabon los poèmas d'Omèr, coma l'Iliade e l'Odissea. An totes lo **meteis biais de viure** e fan venir blat, vinha e oliu.

Los Grècs son **politeïstas** e creson a l'existéncia de dieus e eròis. Los mites contan sas proesas, coma per exemple lo 12 trabalhs d'*Herakles*.

Bastisson temples, ofrisson de **sacrificis**, fan ofrendas e per onorar sos dieus organizan de jòcs coma los Jòcs Olimpics. D'unes **santuaris** son **panellenics** : son comuns a totes los Grècs.

B. De ciutats-Estats independentas

A la debuta escampilhats a l'entorn de la mar Egèa, los Grècs establisson puèi de **colonias** de mai en mai alunhadas, a l'**entorn de la Mediterranèa**, a comptat del **sègle VIII** abans J.-C.

Las ciutats-Estats dels Grècs son **independentas** las unas de las autras. An las sieunas monedas, las sieunas leis e se fan sovent la **guèrra**. Atal, la guèrra del Peloponès vei s'acarar Atènas e Esparta a la fin del sègle V abans J.-C.

C. La democràcia a Atènas

Al **sègle V** abans J.-C., la ciutat d'Atènas engimbra un govèrn original : la **democràcia**. Los ciutadans s'acampan a l'**Eclesia** per discutir, rasonar e votar las leis. De **magistrats** son nomenats per bailejar la ciutat.

Los **ciutadans** an tanben de **devers** : obesir a las leis, combatre per la ciutat, prene part a las fèstas religiosas.

Pas mens los ciutadans son pas qu'una **minoritat** de la poblacion atenenca. Las femnas, los enfants, los metècs e los esclaus son pas de ciutadans e son bandits de la democràcia.

Jòc de pista

1. Un anhel s'amaga dins lo musèu, ont es ?

Quina es la natura d'aquela òbra ?

A quin periòd aparten ?

2. Trapatz un cap de caval.

Quin es l'estíl artistic emplegat aquí ?

Quinas son las caracteristicas d'aquel estíl ?

3. Ont es lo Laocoon ?

Anam realizar amassa un comentari d'òbra d'art :

- Identificacion de l'òbra.

- Descripcion.

- Explica del contèxte istoric, de sa significacion.

- Impressions personalas, aquela òbra te fa pensar a d'altras ?

1. Presentacion de l'òbra.

Quina es la natura de l'òbra (pintura, escultura, arquitectura, ...) ?

Quines son lo títol, l'autor e la data de creacion ?

Quinas son las dimensions de l'òbra e los materials utilizats ?

Ont aquela òbra es conservada (expausada) ?

2. Descripcion de l'òbra.

Que veses ? Descriu lo subjèct e consí es representat.

3. Contèxte de creacion.

Quin es lo contèxte de l'òbra, las circonsténcias de sa creacion ?

Per respondre en aquela question, te cal faire lo ligam amb tos corses d'istòria.

4. Analisi de l'òbra.

A quin periòd artistic aparten ? Perqué ?

Que volguèt contar l'artist amb aquela òbra ?

5. Impressions personalas.

Qué sentissi quora agachi aquela òbra ?

Me fa pensar a d'altras òbras ?